

celestis nec paupes bursam ecclesiasticam exhaustant nisi cum pcuratoribus
meritis condignis de quo rationem distictam deo reddere oportebit. de
quo **Bernhardus** ad fulconem scribit. dignum est ut qui altari suis
de altari viuas non aut ut luxuriatis non supbias non de altari tibi frena
aut calcaria aurea aut sellas dpidas opazes. quicquid preter necessa
rium vidum et simplicem vestitum de altari retines tuum non est rapina
est sacrilegium est. Et idem ad **Henricum** senonensem archiepiscopum scribens
dicit. Clamant nudi clamant famelici querunt et dicunt dicite pontifices
in freno quod facit aux. nobis fame et frigore miserabiliter laborantibus nostrum
est quod effunditis. nobis crudeliter subtrahitur quod inanimiter expenditis.
Item idem li. iiij. de consideratione multa talia in medium adducit in quibus
heu nimirum excessus estimat licet sub colore necessitatis et ne dignitas
pontificalis aut plateure vilescat a multis excusatur. sed videat an iudex
equissimus hec omnia approbabit non pari passu incedunt modernis tunc
potius pontifices sicut olim. Dicit enim in canone Episcopus vilem suppellem
cilem et mensam et vidum pauperem habeat et dignitati sue auctoritate
fide et vite meritis querat. Sed dicit apostolus misterium meum honorificabo
non dicit dominum sed misterium super quo **Berni** in predicta epistola ad **Senonensem**
ipsum itaque misterium honorificabis. non cultu vestitu non equorum fastu non
amplis edificijs sed ornatu moribus studiis spiritualibus opibus bonis. **Prima**
quidem videntur honorifica. sed oculo qui non videt abscondita. **Ma** que
vident in abscondito nullis apparere fucata coloribus spectabilia. sunt tamen
nullis condita saporibus paula tamen nullis eleuata culmine excelsa tamen
ut castitas caritas humilitas. nulli quidem coloris sunt sed non nulli
decoris nec mediocri decoris qui diuinos quod delectare possunt aspectus
hec ille. non tamen sum nescius aliter et aliter tempora moderanda secundum lo
corum et personarum exigenciam seruata qualicumque consuetudine et habitudine
conuenientium ut geramus eis morem suffereunda pro tempore non affectanda
pro debito semper tendentes ad abstinentium potius quam ad augendum sic enim
appreciationem dei facilius impetremus.

De diuino cultu secundum quod ad laudabilem processum requiritur.
Et dominus cultus ut ecclesie suis non defraudentur ab obsequijs et ut
numerus clericorum ritusque ecclesiasticus in debita forma secundum
voluntatem docendum integer obseruetur. Quod pabulum ubi
dei populo in ecclesijs debitis temporibus una cum admistra
tione sacramentorum non negligat aut per pontifices per se aut per alios ad hoc
perdoneos. hec enim duo scilicet vita exemplaris et doctrina salutaris sunt omnes
necessitate cuiuslibet episcopi in sua dyocesi. teste **Berni** in sermone lxxvij. super
cantica. **Domini** solliciti pastores impinguare pecus non cessant bonis re
busque exemplis et suis magis quam alienis. nam si alienis et non suis ignominia

ē illis & pecus ista nō proficit. Et post quomō aut in pascua diuinorū
eloquiorū educet greges dñicos pastoz ydeota. s; & si doctus fuerit qui
dem nō aut bonus. verendū est ne nō tam nutriet doctrina vber q; nō
ceat vita sterili. temere itaq; & in hac parte onus subit absq; sciencia
piterq; vita laudabili hec ille. **A**ccedat etiam ad onus cure pastoralis
censure disciplina scdm q; tradit apostolica doctrina. pecantes inquit
coram omnib; argue vt ceteri metū habeāt sine qua omnis polida tenz
dit ad corruptionem que heu hodie non adhibet sceleratis. ideo sine ti
more currit ad vicia. dicit enim **Aug.** Dormitat disciplina seu it im
punita nequicia. inde nutriunt i clero & i populo plurima vicia scilicet
ocubinat⁹ ebrietates omestationes. ludi taxilloz. vsure. adulteria. &c.
Et inter cetera que sane fidei repugnāt maxime in laicis & precipue i
mulierculis. sortilegia. icantationes. diuinationes aruspicia supersticiosa
figmenta. benedictiones. auguria. obseruationes annoz. tempū dieruz
& mensū. que omnia & similia nimis pmissa sunt iualescere que omnia
a doctoz decernūt esse spēs ydolatrie quoz noxa redundat i caput
pastoz si diligenciā nō fecerint ad extirpandū. non min⁹ incūbit cure
epali puidere solerē de religiosis in ipoz diocesib; vt status ipoz con
seruet scdm pfessiones ab ipis factas vt viuāt i obseruanda regulari
Et qui ab obseruācia collapfi sunt vt ad ipam reducant p reformatō;
O quā deflenda mōstra cogimur videre in quib; dā religiosis imo i
religiosis hoc in habitu indecenti i omestationib; i tabernis i curijs re
gum & principū. **D**e quib; tamē postea spēialis erit mentio facienda. s;
vt ait **Bernhardus** tam pastores q; subditi graui obpzeffi somno ad
nullum dñice ominationis comitruū expgiscunt cum de eis sit scriptū
durissimū iudiciū hys qui p sunt fiet **Exiguo** aut pcedit misericordia.
Et potentes potenter tormenta patiēt **Sapīe.** vi. **R**euera meli⁹ mul
tis esset si nati nō fuissent aut pastores ouū irratiōaliū fuissent q; pa
stozes hoīm. quib; grauissime ominationes p pphetaz oracula p dīcāt
De inquit pastozib; &c. **Iere.** xxiiij. & **Ezech.** xxxiiij. & xxxiiij. hoc tñ
de pestilentis qui neglecta ouū cura voluptatib; ocio & honorib; sunt
ptenti. **E**t tota ad ista eoz versa ē intentio secus de diligentib; quoz
qualitates scribit **Paulus.** i. ad thij. iij & in alijs pluribus locis. **N**eq;
enim dignitas pōntificalis legitime potest administrari nisi ab hys qui
hanc nō honorem sed onus putant. quib; venustissimū speculū beatus
Greg. in li^o. de cura pastoralī depmxit qd frequēter ab omnib; ponti
fiabus deberet semp pōculis haberi. supessent multa p sideranda pasto
ribus ouū xpī sed quis ea enumerare sufficet q; magis in quotidiana
expiencia speculamur q; i codicib; legimus. **I**nter que sunt excessiue
extorsiones pecuniarum & exactiōes a subditis clericis & laicis tam in

iudicialibus actibus quibus extra iudicialibus nec mixta multa milia florentinorum quibusdam non sufficienter ante compositionem ut praedictum est ita ut etiam latissimas possessiones habentes aut sepe aut semper ere alieno sunt oppressi civitatibus villis praediis et quod maius est ornamentis ecclesiasticis et pontificalibus insignibus pignori expositis. Adiciendum etiam hoc quod expedit et necessarium est ad legitimum progressum pontificis et aliorum praetorum ut tam in iudicialibus negotiis quam in aliis temporalibus iudiciis et gubernandis tales praeiudices deum timentes ac auaricia odio habentes instituant qui extra decreta euangelica doctrinam apostolicam et iura canonica nihil attemptent. In quibus sit iusticia et veritas quia alias hoc scienti imputaretur quia faciens et sciens ac prohibere negligens pari peccatum punietur. Distrahe pauperum clericorum secularium viduarum pupillarum et miserabilium personarum probare debent idoneos pontifices etiam episcopos patere debent eisdem ut dicant cum **Job** Ostium meum omni viatori patuit maxima et preciosissima gemula in fronte et infula sacra pontificis est misericordia et clemencia ampliusque ornatur aulam pontificis pauperes domus eius refecti quam nobiles quatenusque apice dignitatis insigniti. ipse enim Christus ait. **Quod vni de minimis meis fecistis mihi fecistis** hoc non de regibus nobilibus aut diuitibus loquitur sed de pauperibus. meditantur ergo quem potius suum velint secum habere velint aut Christum aut nobilem auarum. quatenus utriusque non oportet repellere sed hunc tolerari oportet illum vero scilicet pauperem tanquam Christum brachiis dilectionis amplecti. Persuaderi mihi video si pontificalis emulatio in praemissis non impigra fuerit inuenta castitate iusticia veritateque vallata. nil damnationis timere habebit. hoc autem facile exequetur si non dedignatur stipari consilium virorum prudentium et deum timendum qui tanquam oculi praecedant omnes gressus eius. Sicque progressum laudabilem in suo statu censeat habere et si in hoc viuendi modo credit se non de sedulo sed semper profectu perculdubium egressum felicissimum sibi cumulabit. sciatque sibi diuinum auxilium non de futuris quo adiuuante omnia sibi prospera euentura sunt. **Alia praesentente scia Christi primum querite regnum dei et haec omnia adicient vobis.** Sed lugemus plangimusque tales paucos respirare in nostra etate cum videamus exaltari sanguineos nepotes et cognatos episcoporum qui de patrimonio crucifixi dicantur in crassant et dilatant pauperibus abiectis licet idoneis et sapientia praeditis. sed non est noscitur de his iudicare veniat profecto qui ratione districta exiger quique dicet reddere rationem villicationis tue. iam enim vltra non poteris villicare. **Ilegimus enim de sanctissimo Leone papa** quo post longas et lacrimosas orationes sollicitus et trepidus de salute sua responsum accepit ab angelo dimissa sibi fore peccata omnia excepto quod de impositione manuum cogitaret quomodo rationem de se redderet. **Item dicit Paulus ad the.** **Quanto**

neini imposueris neq; pñicaueris peccatis alienis. i. thp. v. Profecto ino-
tescens ep̄m reum fore oīm peccatoꝝ illoꝝ quib; min⁹ ydoneis scienter
manus imposuerit ordines aut beneficia pferēdo pmissa omnia bñ fiāt
si vigilant p se aut p ydoneos viros deum timentes singulas ecclesias
visitare satragit vicia corrigendo ⁊ salutarib; monitis subiectos secun-
dando scdm iuris dispositionem.

De statu clericorū seculariū.

Narratione predicta habita de pontificib; in qua plura tacta
sunt que etiam clericos inferiores concernūt libet nūc aliq̄
extexere de statu clericorū qui totum orbem impleuerunt ci-
uitates opida fortalicia castra villa atq; curias pallacia atq;
aulas regum ⁊ ep̄orū. nec locus vacat quē ip̄i occupare nō reperiunt hic
ordo sacer clericorū successit in locum septuaginta duorū discipulorū
xp̄i. sicut ep̄atus in locum apostolorū hunc ordinem adinstar leuitici
sacerdotij xp̄us dignificauit ⁊ sibi assistere voluit. Et sup oues suas
scilicet p̄ticulares ex institutione ep̄orū manus ip̄is imponēdū locauit
distingūdo singulos singulis. Si tamē sint curati alias absente masia
subiecta in qd agere possunt nō habent. Et ideo licet habeant om̄es cla-
ues ligandi ⁊ soluendi nō tamē omnes habēt earū vsum vt sunt nō cu-
rati. Nos clericos xp̄us sua mensa fecit dignos. nō solum sacramentali
sed ⁊ sustentatione corporali quia qd ad se p̄tinet tribuit eis scilicet decimas
primicias oblationes census ecclesiasticos sibi olim tribui leui nes
gauit dare possessiones hereditarias inter ceteras tribus. sed earum
possessio fuit domus. Nam qui altari deseruit ⁊ de altari iuste om̄um
care debet h̄j in quā sunt sal terre. i. speculum ⁊ condimentū hoīm secu-
larium in vita ⁊ doctrina ⁊ hos clericos sibi xp̄us cingulo castitatis
perpetue astringere voluit solemnī professione in sacroꝝ ordinū susce-
ptione p manū pontificum vt quos quis hoc deifico officio scilicet con-
secrationi corporis sui mancipare voluit. Etiam ab omni concubito alijs li-
cito ip̄os voluit esse imunes ⁊ si a concubito alijs licito scz matrimonio
quātomagis ab omni genere incontēcie etiam illicito licet i primitua
ecclesia cui⁹ adhuc morem greci seruāt ad hoc nō instruebant nec hoc
sine spūssandi inspiratione credimus factū. Tunc enim viri ecclesiastici
possessionib; non erant p̄diti sed in om̄um viuētes. Etiam vinculo
matrimoniali ligati maiori sanctitate pollebant q̄z hodie sine matrimo-
nio ⁊ cum possessionib;. Neq; tunc ad p̄p̄inuos consanguines filios ⁊
nepotes poterant bona ecclesie deuolui que non habebant. sicut hodie
proculdubio filij sacerdotū ⁊ nepotes exhaurire vident oīa ad ecclesias